

Kuudesluokkalaisten näkemykset resilienssin kehittämisestä kouluyhteisössä

Kasvatustieteen
Kandidaatintutkielma
Opettajankoulutuslaitos
Turun yliopisto

Laatija:
Elisa Leijala

19.8.2024
Turku

Kandidatutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijä: Elisa Leijala

Otsikko: Kuudesluokkalaisten näkemykset resilienssin kehittämisestä koulu yhteisössä

Ohjaaja: KT Iina Männikkö

Sivumäärä: 18 sivua

Päivämäärä: 19.8.2024

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kuudesluokkalaisten oppilaiden käsityksiä siitä, mitä heidän mielestään koulussa tulisi opettaa, jotta heidän resilienssinsä kehittyisi. Taustalla on Covid-19-pandemian aiheuttamat haasteet, jotka korostivat resilienssin merkitystä lasten hyvinvoinnille. Resilienssi on monitasoinen ilmiö, jota käytetään eri tieteenaloilla kuvaamaan kykyä menestyä vastoinkäymisistä huolimatta, sopeutua haasteisiin ja toipua traumaattisista kokemuksista. Resilienssiä sovelletaan niin yksilöihin, perheisiin kuin yhteisöihin, ja se ilmenee erityisesti vaikeissa elämäntapahtumissa.

Tutkimuksen aineisto saatiin valtakunnallisesta ”Koulunkäynti, opetus ja hyvinvointi koulu yhteisössä koronaepidemian aikana” -tutkimushankkeesta. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa analysoitiin kuudesluokkalaisten oppilaiden suomenkielisiä vastauksia (n=8516) avoimeen kysymykseen: ”Pohdi ja kerro lopuksi, mitä koulussa pitäisi opettaa, jotta selviytyisit tulevaisuudessa odottamattomista muutoksista paremmin.”. Tutkimuksessa käytetyt vastaukset (n=265) luokiteltiin neljään pääteemaan: arvot, itsesäätely, sosiaaliset suhteet ja terveys.

Arvovastauksissa esille nousi erityisesti moninaisuuden arvostaminen ja sen huomioiminen. Itsesäätelyssä korostui tarve saada tukea oppilaiden toiminta- ja tunnepuolen säätelyyn. Tuen tarve nousi esille myös sosiaalisten suhteiden vastauksissa ja vastaajat nostivat esille vuorovaikutustaidot, kiusaamisen ja sen ehkäisyn merkityksen. Sosiaalisissa vastauksissa ilmeni myös koulun ja opettajien rooli oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa. Terveysteen liittyvissä vastauksissa oli esillä fyysinen ja henkinen terveys, sekä näiden molempien edistäminen. Tulokset tukevat aiempaa kirjallisuutta, joka korostaa koulun merkitystä resilienssin kehittämisessä tarjoamalla vakaita ja turvallisia ympäristöjä, joissa oppilaat voivat kehittää sosiaalisia ja emotionaalisia taitojaan.

Tulosten perusteella on tarpeen tarkastella, miten koulut voivat integroida resilienssiä tukevat opetussisällöt ja pedagogiset menetelmät entistä tehokkaammin osaksi koulun arkea. Lisäksi opettajien rooli oppilaiden sosiaalisen ja emotionaalisen hyvinvoinnin tukemisessa korostuu, mikä nostaa tarpeen opettajien jatkuvalla koulutukselle.

Avainsanat: resilienssi, kuudesluokkalaisten, kouluopetus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Lasten resilienssi	5
1.2	Koulu ja resilienssi	5
2	Tutkimuskysymys	7
3	Menetelmä	8
3.1	Tutkimusaineisto	8
3.2	Aineiston analyysi ja käsittely	9
3.3	Tutkimusetiikka	10
4	Tulokset	12
4.1	Arvot	12
4.2	Itsesäätely	13
4.3	Sosiaaliset suhteet	14
4.4	Terveys	15
5	Pohdinta	17
5.1	Tutkimuksen päätavoite ja tulokset	17
5.2	Luotettavuuden arviointi	17
5.3	Tutkielman merkitys opettajan työn kannalta ja jatkotutkimus	18
	Lähteet	20

1 Johdanto

Covid-19 pandemia, joka alkoi leviämään vuoden 2019 loppupuolella, vaikutti lasten ja nuorten elämään ennennäkemättömällä tavalla. Monet yhteiskunnat järjestelmineen eivät olleet varautuneita maailmanlaajuiseen kriisiin. Kouluja suljettiin, opetus siirtyi etäyhteyksien varaan ja sosiaaliset kontaktit vähenivät merkittävästi, mikä toi mukanaan monia haasteita oppilaiden hyvinvoinnille. (Masten & Motti-Stefanidi, 2020, s. 96, s. 102; Valtioneuvoston julkaisuja 2020:21.) Turhautumisen ja ahdistuksen lisäksi huomattiin kuitenkin sopeutumiskyvyn olemassaolo. Koulut, perheet ja yhteisöt vastasivat korona-ajan haasteisiin kehittämällä monipuolisia tapoja oppia, opettaa ja leikkiä etäisyyksistä huolimatta. (Masten & Motti-Stefanidi, 2020, s. 102.) Tässä ennakoimattomassa ja monitasoisessa kriisitilanteessa korostui resilienssin merkitys.

Resilienssi on käsitteenä monitasoinen ilmiö ja termi, jota käytetään eri tieteissä ja eri yhteyksissä (Masten, 2014, s. 22; Poijula, 2018, s. 18). Resilienssiin liittyviä ilmiöitä ovat muun muassa kyky menestyä vastoinkäymisistä huolimatta ja sopeutua haasteisiin, toipuminen katastrofista ja traumaattisen kokemuksen jälkeinen kasvu. (Masten, 2014, s. 22; Masten & Cicchetti, 2016, s. 5.). Psykologi Charles Carver (1998) on määritellyt resilienssin prosesseiksi ja tuloksiksi, jotka liittyvät onnistuneeseen sopeutumiseen uhkaavissa tai haastavissa olosuhteissa. Resilienssi ei kuitenkaan ole pelkästään universaali ominaisuus tai persoonallisuuden piirre, eikä se rajoitu sosiaaliseen pätevyyteen tai mielenterveyteen. Resilienssi ei myöskään ole vain sietokykyä stressille tai stressaaville tilanteille. Resilienssiä kuvaa kyky käyttää tehokkaita selviytymisresursseja, jotka vastaavat niitä haasteita, joita kohtaamme elämässämme. (Pojjula, 2018, s. 19.) Toisin sanoen, resilienssi on yksinkertaistettuna kyky palautua stressaavista tai traumaattisista tilanteista ja jatkaa eteenpäin elämässä.

Resilienssin käsitettä sovelletaan muun muassa yksilöihin, perheisiin ja yhteisöihin. Yksilöiden ja perheiden resilienssi ilmenee vaikeissa elämäntapahtumissa ja kriiseissä, jotka aiheuttavat merkittävää stressiä ja vaativat sopeutumiskykyä. Yhteisöjen resilienssi on ensisijaisen tärkeää turvallisuuden näkökulmasta. (Pojjula, 2018, s. 16.)

1.1 Lasten resilienssi

Kaikki sellainen toiminta, joka tukee lapsen psyykkistä kehitystä tasapainoisella tavalla, on mielenterveyttä edistävää toimintaa. Lapsuuden ja nuoruuden kasvu ympäristöt ovat täynnä erilaisia tekijöitä, jotka voivat joko tukea tai haastaa nuorten psyykkistä kehitystä. Näiden tekijöiden ymmärtäminen on keskeistä, kun pyritään tukemaan lasten ja nuorten hyvinvointia sekä ehkäisemään heidän mielenterveytensä häiriöitä. (Tamminen, Karlsson & Santalahti, 2016.)

Suojaavat tekijät viittaavat lapsen tai hänen ympäristönsä ominaisuuksiin, jotka vähentävät lasten sairastumisen riskiä huolimatta olemassa olevista riskitekijöistä. Esimerkiksi positiiviset perhesuhteet, koulu yhteisön tuki ja yksilön henkilökohtaiset vahvuudet, kuten ongelmanratkaisutaidot, periksi antamattomuus, kognitiiviset taidot ja itsesäätely voivat toimia suoja tekijöinä. (Tamminen ym., 2016; Poijula, 2018, s. 101.) Lapsen kehitystä suojaavat myös lapsen oma kokemus tarkoituksen tunteesta, esimerkiksi uskonnon ja identiteetin kautta (Pojula, 2018, s. 100). On kuitenkin huomattava, että nämä yksilölliset tekijät kehittyvät vuorovaikutuksessa lapsen ominaisuuksien ja ympäristön olosuhteiden kanssa (Tamminen ym., 2016). Vaikka lapsella olisi potentiaalia kehittää hänen myönteisiä ja vahvoja yksilöllisiä tekijöitään yhä vahvemmaksi, turvaton perhetilanne voi heikentää tai kokonaan estää näiden tekijöiden kehittymistä. Riskitekijöinä lapsen hyvinvoinnille voivat olla esimerkiksi perheen tai huoltajan mielenterveysongelmat, ankarat tai poikkeavat kasvatustavat sekä elämänmuutokset (Tamminen ym., 2016).

Vaikka vastoinkäymiset ja kärsimys on usein vaatimuksena resilienssin kasvulle ja kehitykselle, myös resilienssillä on kuitenkin rajansa ja jokaisella ihmisellä on oma murtumispisteensä. Kun lapset altistuvat jatkuville ongelmille ja äärimmäisille elämäntapahtumille, he eivät ole resilienttejä ennen kuin he saavat turvapaikan ja pääsevät takaisin normaaliin ympäristöön. Tällaisten lasten kohdalla resilienssi on trauman päättymisen jälkeistä toipumista. (Pojula, 2018, s. 18-21, s. 92.) Tämä korostaa yhteiskunnan, perheiden ja koulujen roolia aktiivisina toimijoina lasten hyvinvoinnin turvaamisessa ja traumaattisten kokemusten käsittelyssä.

1.2 Koulu ja resilienssi

Koulut ovat keskeisessä roolissa lasten resilienssin kehittämisessä tarjoamalla vakaita, strukturoituja ympäristöjä. Koulu ympäristöt tarjoavat mahdollisuuksia akateemisiin

saavutuksiin, sosiaaliseen tukeen ja taitojen kehittämiseen. (Masten & Cicchetti, 2016, s. 26; Poijula, 2018, s. 101). Koulussa koetut myönteiset kokemukset voivat suojata lapsia erilaisten riskien ja vastoinkäymisten kielteisiltä vaikutuksilta, samalla edistäen resilienssin kehittymistä. Resilienssin kehittymistä edistävät myös sellaiset ihmissuhteet opettajien ja vertaisten kanssa, jotka tukevat ja luovat turvaa oppilaalle. Koulut, jotka edistävät oppilaiden yhteenkuuluvuuden tunnetta ja kokemusta pätevydestä, voivat vahvistaa lasten resilienssiä parantamalla heidän itsetuntoansa ja hallinnan tunnetta. (Masten & Cicchetti, 2016, s. 26.) Erityisesti tilanteissa, joissa lapsen perhe ei voi tai ei kykene turvaamaan lapsen kehitystä, koulun rooli korostuu lapsen elämässä. Kouluympäristö voi olla tärkein ympäristö lapsen resilienssin kehittymiselle. Koulut toimivat ainutlaatuisina "risteyskohtina", jossa monet tärkeät lapsen kehitykseen vaikuttavat järjestelmät, kuten yhteiskunta, yhteisö ja kulttuuri, kohtaavat ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Koulut toimivat myös paikkana, jossa lapsen perustarpeisiin vastataan inhimillisen pääoman, ravinnon ja terveydenhuollon kautta. (Masten, 2014, s. 216, s. 221-222; Masten & Cicchetti, 2016, s. 27.)

Koulun henkilökunnan ja oppilaiden välisillä positiivisilla suhteilla on korostettu merkitys suojaavana tekijänä lasten kehitykselle. Koulut tarjoavat kaikille lapsille laajoja mahdollisuuksia luoda merkityksellisiä suhteita aikuisiin, jotka voivat toimia esikuvina ja mentoreina, tuoden lapselle emotionaalista turvaa kiintymyssuhteiden kautta. Tämä on erityisen tärkeää niille lapsille, joiden ei ole mahdollista luoda riittäviä turvallisia ja vastuullisia ihmissuhteita kotona oleviin aikuisiin. (Masten, 2014, s. 224-225. Tästä huolimatta luokkahuonetta tai koulua voidaan pitää järjestelmänä, jota vastoinkäymiset voivat myös uhata (Masten, Herbers, Cutuli, & Lafavor, 2008, s. 76). Oppilaat voivat kohdata kouluissa esimerkiksi kiusaamista, syrjintää ja seksuaalista häirintää. Myös huonosti johdettu koulu sekä opetuksen heikko laatu voivat vaarantaa lapsen kehityksen. (Masten, 2014, s. 215, s. 218-219.)

2 Tutkimuskysymys

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää kuudesluokkalaisten näkemyksiä siitä, mitä heidän mielestään koulussa tulisi opettaa, jotta heidän resilienssinsä kehittyisi. Tutkimuksen tutkimusongelma on seuraava:

1. Mitä kuudesluokkalaisten mielestä koulussa tulisi opettaa, jotta heidän resilienssinsä kehittyisi?

3 Menetelmä

Tämä tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus on tutkimusmenetelmä, joka perustuu tarkastelemaan ihmisten subjektiivisia kokemuksia ja näkemyksiä (Juuti & Puusa, 2020, s. 56). Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tekemään tilastollisia yleistyksiä, vaan tavoitteena on ilmiöiden tai tapahtumien kuvaaminen. Pääsääntöisesti aineistojen koot ovat pieniä tai suppeita kun verrataan määrälliseen tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 98.) Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto on laadulliselle tutkimusmenetelmälle poikkeuksellinen eikä näin suuri vastaajajoukko (n=8516) ole ominaista laadulliselle tutkimukselle.

3.1 Tutkimusaineisto

Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto on saatu valtakunnallisesta ”Koulunkäynti, opetus ja hyvinvointi kouluyhteisössä koronaepidemian aikana” -tutkimushankkeesta, joka käynnistyi keväällä 2020 opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannon myötä. Tutkimuksen toteutti yhteistyössä Helsingin ja Tampereen yliopisto. Aineistoa kerättiin valtakunnallisesti kolme kertaa: toukokuussa 2020, marraskuussa 2020 ja huhti-toukokuussa 2021. (Ahtiainen ym., 2021.) Tutkimuksen oppilaskyselyllä tarkasteltiin oppilaiden omia kokemuksia koulunkäynnistä etänä, niin digitaalisten valmiuksien ja oppimisen säätelyn osalta mutta myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Oppilaskysely oli suunnattu luokka-asteiden 4-10 oppilaille. (Ahtiainen ym., 2020, s. 6.)

Tätä tutkimusta varten alkuperäisestä aineistosta on poimittu erikseen kuudesluokkalaisten suomenkieliset vastaukset avoimeen kysymykseen: ”Pohdi ja kerro lopuksi, mitä koulussa pitäisi opettaa, jotta selviytyisit tulevaisuudessa odottamattomista muutoksista paremmin.”. Tutkimushankkeeseen osallistunut tutkija siirsi tälle tutkimukselle relevantin aineiston SPSS-ohjelmistosta tutkijan henkilökohtaiseen ja salasanalla suojattuun Seafile-kansioon ja muunsi samalla alkuperäisen aineiston Excel-muotoon aineiston analyysia ja tutkimusta varten.

Käytetyn aineiston alkuperäinen vastausmäärä oli 8516. Aineiston analyysin ensimmäisessä vaiheessa hylättiin kaikki sellaiset vastaukset, jotka luokiteltiin epäasiallisiksi tai sellaisiksi, joita tässä tutkimuksessa ei voitaisi hyödyntää. Epäasialliset vastaukset sisälsivät esimerkiksi kiro sanoja, pelkkiä hymiöitä ja asiattomia ilmaisuja. Vastaukset, joita ei tässä tutkimuksessa voitu hyödyntää, olivat rakenteeltaan muun muassa sellaisia, jotka ilmaisivat haluttomuutta vastata kysymykseen tarkemmin: *’’emt, en mä tiiä, en kommentoi’’*, epäselviä: *’’jaa a,*

dyryiefyi0, paras” tai ilmaisivat tyytyväisyyttä nykyiseen tilanteeseen: *”Mielestäni kaikkea tarpeellista opetetaan jo., Ei ole mitään kaikki on hyvin!/, koulu on jo tarpeeksi hyvä”*. Tämän tutkimuksen ulkopuolelle jätettäviä vastauksia oli lopulta 6606. Loput vastauksista (n=1910) hyväksyttiin asiallisina vastauksina tarkempaan analyysiin tutkimuskysymyksen kehittämistä varten.

3.2 Aineiston analyysi ja käsittely

Tässä tutkimuksessa hyödynnettiin aineistolähtöistä lähestymistapaa. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jaotella kolmeen erilliseen vaiheeseen: aineiston pelkistämiseen eli redusointiin, aineiston ryhmittelyyn eli klusterointiin sekä teoreettisten käsitteiden muodostamiseen eli abstrahointiin (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 122–125). Tässä tutkimuksessa ei suoritettu erikseen aineiston redusointia suuren aineistomäärän takia, vaan aineistoa ryhmiteltiin alkuperäisten vastauksien perusteella. Jokaiselle vastaukselle luotiin yksi tai useampi yleistyssana aineiston läpikäynnin aikana helpottamaan aineiston teemoittelua. Aineistolähtöisessä analyysissä analyysiyksiköt eivät ole ennakkoon harkittuja tai sovittuja (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 108). Lähtökohtana oli löytää mielenkiintoinen tutkimuskysymys sisällöllisen aineistoanalyysin kautta.

Aineiston käsittelyn alussa kaikki asiallisiksi luokitellut vastaukset käytiin uudelleen läpi. Tämän käsittelyn aikana yleistyssanoiksi, joihin kaikki vastaukset luokiteltiin, muodostuivat seuraavat termit: aikuisuus, arki, digi, ensiapu, etäopetus, harrastus, hygienia, hyvinvointi, ilmastonmuutos, itsenäistyminen, itsenäisyys, itsepuolustus, kouluarki, käytännön, käytöstavat, mielenterveys, motivaatio, murrosikä, muutos/kriisi, ongelmanratkaisu, opetus, oppiaine, oppiminen, pandemia, puhuminen, seksuaalisuus, talous, tasa-arvo, terveys, tulevaisuus, tunnetaidot ja työelämä. Käytettyjen luokittelutermin tavoitteena oli edesauttaa aineiston hahmottamista ja käsittelyä. Ensimmäisen luokittelun myötä huomio keskittyi erityisesti niihin vastauksiin, jotka oli luokiteltu tunnetaitoihin ja hyvinvointiin, sillä ne antoivat selkeää vastinetta alkuperäisessä tutkimuslomakkeessa olleelle kysymykselle.

Kaikki vastaukset käytiin uudelleen läpi ja niille annettiin läpikäynnin yhteydessä tarvittaessa yleistyssanojen lisäksi muita termejä: elämänhallinta, ihmisoikeudet, ihmissuhteet, kiusaaminen, kriisi, odottamaton tilanne, opiskelu, sairastaminen, sosiaaliset taidot, tuki ja ystävyys. Näiden termien tarkoitus oli selventää sitä, miten kyseiset vastaukset voisivat liittyä tunnetaitoihin tai hyvinvointiin.

Tarkempaan käsittelyyn valikoitui tässä kohtaa 445 vastausta. Tässä kohtaa tutkimusta ajatuksena oli löytää tutkimuskysymys tunnetaidoista. Tästä aineistosta jatkoon valikoituivat ne vastaukset, jotka olivat luokiteltavissa neljään pääteemaan: arvot, sosiaaliset suhteet, terveys ja tunnetaidot. Tunnetaitoihin luokitellut vastaukset arvioitiin kuitenkin uudelleen ja tunnetaitojen teeman korvasi lopulta itsesääteily. Tämän muutoksen myötä viisi vastausta hylättiin lopullisesta aineistosta. Käytetyn lopullisen aineiston (n=265) teemat ovat seuraavanlaiset: arvot (n=30), itsesääteily (n=63), sosiaaliset suhteet (n=103) ja terveys (n=69).

Sosiaalisille suhteille luotiin alateemat kaveritaidot ja opettaja, johon vastaukset luokiteltiin sen mukaan, kumpaan ne soveltuvat paremmin. Esimerkiksi vastaukset: *”Enemmän kommunikointia. Esim miten saada kavereita ilman että tuntee olon oudoksi.”* ja *”Koulussa voisi opettaa enemmän elään sosiaalisissa tilanteissa ts. tarvittavia taitoja.”* luokiteltiin kaveritaitojen alateemaan, kun taas vastaukset *”Ei oltaisi niin negatiivisia tai ei heti epältäisi, että tekee, jotain paha”* ja *”Opettaa opettajia tasapuolteen että ne eivät ole puolueelliton”* luokiteltiin alateemaan opettaja.

Terveydelle kehittyi alateema mielenterveys. Terveyteen luokiteltiin niitä vastauksia, jotka käsittelivät yleisesti terveyttä *”terveyden hoitoa”*, sairauksia ja/tai niiden ennaltaehkäisyä *”Selviytyisin tulevaisuudessa, jos koulussa opetettaisiin miten suojautua sairauksilta tai arkipäivän ongelmilta.”* & *”en minä tiedä varmaan turvavälit ja Käsien pesu ja maskin käyttö”*.

Teemoille arvot ja itsesääteily ei luotu erikseen alateemoja.

Lopullisen käytettävän aineiston muotouduttua huomio kiinnittyi uudelleen aineiston alkuperäisen tutkimuslomakkeen kysymykseen *”Pohdi ja kerro lopuksi, mitä koulussa pitäisi opettaa, jotta selviytyisit tulevaisuudessa odottamattomista muutoksista paremmin.”*. Tässä kohtaa huomattiin alkuperäisen kysymyksen olevan suoraan yhteydessä resilienssiin.

3.3 Tutkimusetiikka

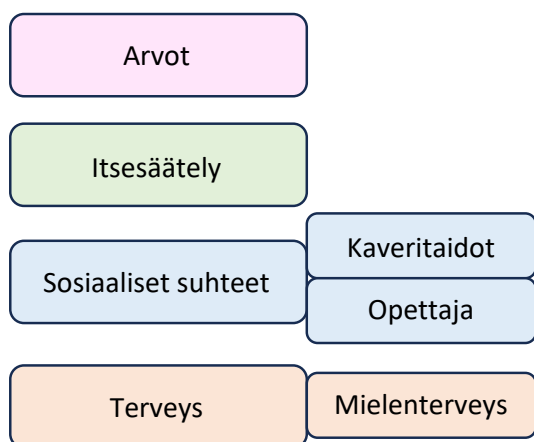
Tämän tutkimuksen ohjaavina periaatteina ovat olleet hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteet luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s. 11). Näitä peruseriaatteita pyrittiin noudattamaan jatkuvasti koko tutkimusprosessin ajan. Aineiston käsittely ja aineiston säilyttäminen oli koko tutkimuksen ajan luotettavaa ja vastuullista. Aineistoa ei ole päässyt näkemään kukaan tutkimusprosessin ulkopuolinen henkilö. Aineistoa on säilytetty salasanasuojatussa järjestelmässä ja lisäksi

aineistotiedosto on suojattu erillisellä salasanalla. Menetelmäluvussa on pyritty kuvaamaan mahdollisimman tarkasti kaikki aineiston keräämiseen ja analysointiin liittyvät valinnat, jotta tutkimus ja sen eri vaiheet, sekä päätöksenteon taustat olisivat läpinäkyviä ja luotettavia. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s. 13). Tulososiossa pyrittiin selkeyteen ja tuloksia havainnollistettiin suorien lainauksien avulla.

Tutkimus perustuu valmiin aineiston käyttöön ja tutkija ei ole ollut osallisena alkuperäiseen tutkimushankkeeseen millään tavalla. Tiedot alkuperäisestä tutkimushankkeesta on saatu siihen liittyvistä raporteista ja tutkimuksista. Vastaaminen alkuperäisen tutkimushankkeen kyselylomakkeeseen oli osallistujille vapaaehtoista (Ahtiainen ym., 2020, s. 6). Oppilaiden huoltajille välitettiin sähköposti koskien tutkimusta ja siihen osallistumista ja huoltajilla oli mahdollisuus kieltää oppilasta osallistumista tutkimukseen (Rimpelä, Kesanto-Jokipolvi, Myöhänen, Heikonen, Oinas, & Ahtiainen, 2023, s. 2). Kyselyaineiston oli kerätty anonymisti mutta siinä säilytettiin mahdollisuus yhdistää vastaaja ja koulu toisiinsa. Hankkeen päättymisen jälkeen aineisto arkistoitiiin jatkotutkimuskäyttöä varten anonymisoituna. Alkuperäistä aineistoa käsiteltiin alkuperäisen tutkimushankkeen kaikissa vaiheissa Euroopan unionin tietosuojasetuksen (2016/679) ja mahdollisesti sovellettavan muun tietosuojalainsäädännön vaatimusten mukaisesti. (Ahtiainen ym., 2020, s. 6.)

4 Tulokset

Tutkimuksen tulokset tuovat esiin kuudesluokkalaisten näkemyksiä siitä, mitä koulussa tulisi opettaa heidän resilienssinsä kehittämiseksi. Vastauksissa ilmeni oppilaiden toiveita käsitellä enemmän ihmisoikeuksiin, rasismiin ja seksuaalivähemmistöihin liittyviä ilmiöitä. Lisäksi oppilaat toivoivat koulun tarjoavan enemmän opastusta esimerkiksi vuorovaikutuksen, kärsivällisyyden ja terveyden kehittämisessä. Tutkimuksen tulokset on jaoteltu neljään keskeiseen pääteemaan: arvot, itsesäätely, sosiaaliset suhteet ja terveys (kuvio 1). Näitä teemoja käsitellään yksityiskohtaisemmin seuraavissa alaluvuissa.

Kuvio 1. Tulosten pää- ja alateemat

4.1 Arvot

Arvoihin luokitelluissa vastauksissa korostui vastaajien oma arvomaailma. Monet vastaajat ilmaisivat tyytymättömyyttään siihen, että koulussa ei heidän mielestään puhuta tai opeteta tarpeeksi asioita, jotka liittyvät ihmisoikeuksiin, rasismiin ja seksuaalivähemmistöihin. Tämä viittaa siihen, että vastaajat kaipaavat laajempaa ymmärrystä moninaisuudesta ja vastaajat haluavat koulun tukevan heidän sosiaalista ja emotionaalista kehitystään. Joidenkin vastaajien mielestä koulussa tulisi puhua enemmän rasismista ja sen vaikutuksista, jotta oppilaat voisivat ymmärtää paremmin yhteiskunnallisia epäkohtia ja oppia toimimaan suvaitsevaisesti ja oikeudenmukaisesti.

”Koulussa pitäisi opettaa eri vähemmistöistä ja maailmalla tapahtuvista asioista esim. rasismi ja miten se on väärin, mitä se on ja miten se on juurtunut yhteiskuntaan”.

” Puhua enemmän ihmisoikeuksista. Kaikessa ei tarvitse puhua "normaalista".

Puhuttaisiin seksuaali vähemmistöiden asioista.”

''Enemmän siitä kunka paha rasismi on ja kuink kaikki ihmiset ovat tärkeitä vaikka olisivat homoja, lesboja, transseja jne.''

Erityisesti seksuaalivähemmistöjen ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien ja kokemusten käsittely koettiin tärkeäksi. Vastaajat toivoivat, että näistä aiheista keskusteltaisiin avoimesti ja rehellisesti, jotta voitaisiin vähentää ennakkoluuloja ja edistää seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen hyväksyntää. Tämä toive liittyy laajempaan tarpeeseen käsitellä seksuaalisuutta ja sukupuoli-identiteettiä koulutuksessa, mikä voi auttaa oppilaita navigoimaan oman identiteettinsä ja yhteiskunnan odotusten välillä.

''olisi kiva jos olisi jotain tunteja seksuaalisuus aiheisesta, jotta minua ei vähäteltäisi muunsukupuolisena.''

''Pitäis opettaa enemmän lgbtq+ yms siitä ei melkee ikinä puhuta kouluissa sit kaikki pikku lapset on homofobikkoja ku selailee nettiä ja siäl sit jotkut sanoo homous on sairas nii ne vaa matkii niitä ku ei tiä mikä on oikein ja väärin ku koulu ei opeta sitä''alaluvussa''

4.2 Itsesäätely

Itsesäätelyyn luokitellut vastaukset osoittavat selkeästi, että kuudesluokkalaiset kaipaavat enemmän tukea ja opastusta itsesäätelytaitojen kehittämiseen. Useat vastaajat korostivat positiivisen ajattelun, itseensä luottamisen ja kärsivällisyyden merkitystä. Vastaajat toivoivat, että kouluissa opeteltaisiin kohtaamaan tilanteita positiivisella asenteella ja harjoiteltaisiin enemmän kärsivällisyyttä. Vastauksissa korostui se, miten tärkeää olisi opettaa oppilaille rakentavaa suhtautumista ongelmiin ja kuinka samalla säilyttää myönteinen asenne.

'' Kouluissa pitäisi opettaa asioita useilta eri näkökulmilta, mutta erityisesti positiivisuuden kautta.''

''Rauhallisuutta ja hengittämistä. Kertoa hyviä uutisia sekä pahoja uutisia. Jos tämmöisiä odottamattomia muutoksia tapahtuu, pitää muistaa positiivisuus...joten olisi hyvä että koulussa jaksettaisiin tsempata.''

'' kouloussa pitäisi kannustaa opiskeluun ja pysymään positiivisena.''

''Kärsivällisyyttä, rauhallisuutta ja tilanne tajuntaa.''

Motivaatio oli myös yleinen tema vastauksissa. Monet vastaajat kertoivat, että heidän on vaikea motivoida itseään erityisesti kouluun liittyvissä asioissa, kuten läksyjen teossa. Vastaajat toivoivatkin enemmän opastusta ja konkreettisia keinoja motivaation kehittämiseen. Tämä

viittaa siihen, että nuoret tarvitsevat tukea löytääkseen sisäisen motivaation ja kehittääkseen itsenäistä työskentelyä.

”Itsensä motivointia, varmaan. En muuta osaa ajatella. En osaa motivoida itseäni tekemään läksyjä kunnollisesti”

”Miten voin suunnitella opiskelu aikani paremmin tai miten saan itseni tekemään tehtäviä oikeaan aikaan että ne eivät jää tekemättä.”

”Miten kerätä motiivaatiota (ulkoilu ei auta)”

4.3 Sosiaaliset suhteet

Oppilaiden vastauksista käy ilmi, että koulun sosiaaliseen ympäristöön ja sosiaalisiin taitoihin liittyvät kysymykset ovat heille erittäin tärkeitä ja sosiaalisiin suhteisiin luokitellut vastaukset olivat suurin teema. Vastaukset osoittavat selvästi, että oppilaat kaipaavat enemmän tukea ja opetusta sosiaalisten taitojen kehittämiseen, kiusaamisen ehkäisyyn ja positiivisten vuorovaikutussuhteiden luomiseen.

Monet vastaajat toivat esiin tarpeensa ja toiveensa oppia lisää sosiaalisista taidoista ja siitä, miten ylläpitää ihmissuhteita. Vastaajat kokivat, että koulussa olisi tärkeää opettaa sitä, kuinka tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa ja että kaikki ovat samanarvoisia. Tämä viittaa siihen, että oppilaat kaipaavat lisää sellaisia tietoa ja taitoja, jotka auttavat heitä navigoimaan sosiaalisten kanssakäymisten monimutkaisessa maailmassa.

”että pitäisi olla ystävällinen kaikille, vaikka hän ei ole mikään paraskaverisi”

”Enemmän kommunikointia. Esim miten saada kavereita ilman että tuntee olon oudoksi.”

”Koulussa pitäisi opettaa sosiaalisia taitoja, koska korona pandemian aikana sosiaalisia tilanteita on vähentynyt huomattavasti.”

”kuinka saada kavereita :)”

Kiusaaminen ja kiusaamisen ehkäisy oli toinen merkittävä teema vastauksissa. Useat vastaajat ilmaisivat turhautumisensa siihen, että kiusaamiseen ei puututa heidän mielestään tarpeeksi tehokkaasti. Vastaajat toivoivat, että opettajat olisivat aktiivisempia kiusaamistapausten käsittelyssä ja että kiusaamisesta puhuttaisiin yleisesti enemmän. Tämä korostaa tarvetta kehittää koulun käytäntöjä ja opettajien koulutusta, jotta kiusaamiseen voitaisiin puuttua tehokkaammin ja tarjota enemmän tukea kiusatuille oppilaille.

”En oikein tiedä, mutta opettajat voisivat puuttua kiusaamiseen paremmin.”

''En tiiä, mutta kiusaaminen saisi loppua jo!! Opettajien pitää puuttua asiaan paremmin eikä vain ottaa hetkeksi käytävään puhumaan''

''Pitäisi opettaa hyviä tapoja ja kertoo että kiusaaminen on väärin.''

Vuorovaikutustaitojen kehittäminen nousi myös esiin monissa vastauksissa. Vastaajat toivoivat, että koulussa opetettaisiin enemmän vuorovaikutustaitoja ja kommunikaatiota, mukaan lukien neuvottelutaitoja ja konfliktien ratkaisua. Tämä viittaa siihen, että oppilaat kokevat tarvetta oppia sitä, miten toimia rakentavasti ryhmissä ja miten selvittää ristiriitatilanteista.

''miten ratkaista ongelmia ja riitoja.''

'' neuvottelemaan asioista jotka ei sovi sinulle.''

'' sosiaalisuutta ja ryhmätyö taitoja''

Oppilaat toivoivat myös enemmän tukea ja kannustusta opettajilta. He toivoivat, että opettajat olisivat vähemmän tiukkoja ja antaisivat enemmän positiivista palautetta. Vastauksissa nousi myös esiin oppilaiden kaipaus siihen, että opettajat kuuntelisivat heidän huoliaan ja tukisivat heitä niin akateemisissa kuin sosiaalisissakin haasteissa. Tämä korostaa opettajien roolia oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa ja positiivisen oppimisympäristön luomisessa.

'' Koulussa pitäisi kannustaa oppilaita eikä huutaa.''

'' Toivoisin että opettajat ja henkilökunta olisivat ystävällisempiä eivätkä näyttäisi aina vihaisilta. Opettajat voisivat huomauttaa ystävällisesti jos on esim. käyttänyt väriä maalausvärejä, eikä rupeaisi huutamaan koko luokan kuullen että "mikset käyttänyt niitä värejä vaikka niitä piti käyttää."''

''Opettajien pitäisi tukea oppimistaitoja, eikä olla välittämättä niistä. Koulussa pitäisi olla tarkempaa selitystä eri asioista ja pitäisi auttaa niitä, jotka huonon numeron.''

''Minusta opettajien pitäisi rohkaista enemmän lapsia ja auttaa aina kun tarvitsee.''

4.4 Terveys

Vastauksissa ilmeni myös, että vastaajien mielestä koulussa kaivataan enemmän opetusta ja tukea terveyteen liittyvissä asioissa. Monet oppilaat toivat esiin, että koulussa tulisi opettaa ja ottaa huomioon erityisesti mielenterveyteen liittyviä asioita. Vastaajat halusivat oppia tunnistamaan mielenterveysongelmia, kuten masennusta, ahdistusta ja syömishäiriöitä, sekä

saada tietoa siitä, miten näitä ongelmia voidaan ehkäistä ja hoitaa. Vastaajat toivoivat myös enemmän tietoa ja tukea siitä, miten ylläpitää hyvää mielialaa, rentoutua ja käsitellä stressiä. Vastauksissa nousi esille erityisesti tarve normalisoida mielenterveysongelmia ja poistaa niihin liittyvä stigmaa. Tämä näkyy esimerkiksi vastauksissa, joissa toivottiin, että kouluissa puhuttaisiin avoimemmin mielialahäiriöistä ja opetuksessa tarjottaisiin konkreettisia keinoja selviytyä vaikeista tilanteista. Vastaajat myös kokivat, että koulun tulisi ottaa paremmin huomioon heidän henkinen hyvinvointinsa ja tarjota enemmän tukea heidän tarpeiden mukaisesti.

”Koulussa pitäisi alkaa opettamaan enemmän mielenterveys ongelmista ja miten apua pääsee hakemaan jos on ollut vaikeaa, myös koulun pitäisi antaa omaa tilaa ja omaa aikaa jos jollain on luokkatilassa huono olla.”

”Koulussa pitäisi opettaa ja kertoa mielialahäiriöistä, masennuksesta, syömishäiriöistä, sosiaalisesta ahdistuksesta/ ahdistuksesta ja yleisesti muista tälläisistä asioista.”

”Mielestäni pitäisi opettaa hyväksymään ja kunnioittamaan kaikki sellaisena kun on, opettaa erilaisuuksista....opettajien pitäisi minusta enemmän kiinnittää huomioon oppilaan mielenterveyteen, koska minusta koulussa se näkyy varsin hyvin ja ainakin opettajien pitäisi kysyä että onko kaikki hyvin jne. jos he näkevät että oppilas ei ole ihan kunnossa”

Fyysisen terveyden osalta oppilaat toivoivat enemmän opetusta arjen terveystaidoista, kuten hygienian ylläpitämisestä, terveellisestä ruokavaliosta ja liikunnan merkityksestä. Lisäksi oppilaat kaipasivat tietoa siitä, miten selviytyä fyysisistä sairauksista ja pysyä terveenä. Fyysiseen terveyteen liittyvät taidot ovat oleellisia nuorten hyvinvoinnille, ja koulut voivat edistää näitä taitoja tarjoamalla käytännönläheistä opetusta ja tukemalla terveellisiä elämäntapoja.

” Erilaisista sairauksista, mitä voi tulla vastaan vanhempana.”

” Miten pitää huolta itsestään.”

”Pitäisi opettaa että nukkuminen on tosi tärkeää”

” en minä tiedä varmaan turvavälit ja Käsi pesu ja maskin käyttö”

”Selviytyisin tulevaisuudessa, jos koulussa opetettaisiin miten suojautua sairauksilta tai arkipäivän ongelmilta.”

5 Pohdinta

5.1 Tutkimuksen päätavoite ja tulokset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää kuudesluokkalaisten näkemyksiä siitä, mitä koulussa tulisi opettaa, jotta heidän resilienssinsä kehittyisi. Tutkimuksen tulokset paljastivat merkittäviä teemoja, jotka korostavat oppilaiden toiveita ja tarpeita resilienssin tukemisessa koulussa. Näitä teemoja olivat arvot, itsesääätely, sosiaaliset suhteet ja terveys. Oppilaiden vastaukset tarjoavat arvokasta tietoa siitä, millaisia asioita koulussa tulisi korostaa, jotta oppilaat voivat paremmin selviytyä odottamattomista muutoksista ja elämän haasteista.

Tutkimustulokset tukevat aiempia tutkimuksia, jotka korostavat resilienssin merkitystä lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että kouluympäristöt ovat keskeisessä roolissa resilienssin kehittämisessä tarjoamalla vakaita ja turvallisia ympäristöjä, joissa oppilaat voivat kehittää sosiaalisia ja emotionaalisia taitojaan (Masten & Cicchetti, 2016). Tämä tutkimus vahvistaa käsitystä siitä, että koulun rooli on erityisen tärkeä, kun perheen tai kodin tuki ei ole riittävä lapsen kehitykselle.

Oppilaiden vastauksissa korostui erityisesti sosiaalisten suhteiden merkitys, mikä on linjassa aiempien tutkimusten kanssa, jotka osoittavat, että positiiviset ihmissuhteet koulussa, erityisesti opettajien ja oppilaiden välillä, voivat toimia merkittävänä suojatekijänä vastoinkäymisiä vastaan (Masten, 2014). Oppilaiden esiin nostamat tarpeet oppia enemmän sosiaalisista taidoista, kiusaamisen ehkäisystä ja positiivisesta vuorovaikutuksesta viittaavat siihen, että koulut voisivat entistä enemmän painottaa näitä osa-alueita opetussuunnitelmissaan.

Itsesääätelytaitojen osalta oppilaat toivoivat enemmän tukea ja opetusta, mikä viittaa siihen, että koulussa tulisi kiinnittää enemmän huomiota oppilaiden tunne- ja itsehillintätaitojen kehittämiseen. Tämä on linjassa Poijulan (2018) esittämien ajatusten kanssa, joiden mukaan resilienssiä voidaan vahvistaa opettamalla lapsille tehokkaita selviytymisstrategioita ja positiivista suhtautumista elämän haasteisiin.

5.2 Luotettavuuden arviointi

Tämän tutkimuksen aineisto perustui valtakunnalliseen "Koulunkäynti, opetus ja hyvinvointi kouluhyhteisössä koronaepidemian aikana" -tutkimushankkeeseen, mikä antaa aineistolle laajan ja monipuolisen perustan. Valtakunnallinen tutkimus, joka keräsi aineistoa useilta eri alueilta ja kouluista, lisää tutkimuksen kattavuutta ja mahdollistaa erilaisten oppilasryhmien

näkemyksen huomioon ottamisen. Tämä monipuolinen aineisto lisää tutkimuksen luotettavuutta, koska se kattaa laajan otoksen kuudesluokkalaisista oppilaista eri puolilta Suomea. Kuitenkin aineiston valikointi ja sen suuri alkuperäinen laajuus tuovat mukanaan haasteita luotettavuuden kannalta. Aineiston alkuperäinen vastausmäärä oli 8516, mutta lopulliseksi aineistoksi valikoitiin vain 265 vastausta. Tämä valikointi, joka perustui vastauksien asiallisuuteen ja relevanssiin tutkimuskysymyksen kannalta, on kriittinen vaihe, joka saattaa vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Valikointiprosessin subjektiivisuus, vaikka se perustuu ennalta määriteltyihin kriteereihin, voi johtaa siihen, että osa potentiaalisesti tärkeistä näkemyksistä jää huomioimatta.

Yksi tutkimuksen luotettavuuden kannalta keskeinen huomio liittyy alkuperäisen kysymyksen muotoiluun: "Pohdi ja kerro lopuksi, mitä koulussa pitäisi opettaa, jotta selviytyisit tulevaisuudessa odottamattomista muutoksista paremmin." Tämä kysymyksen muotoilu voi olla osasyynä siihen, miksi oppilaat keskittyivät vastauksissaan lähinnä siihen, mitä koulussa tulisi opettaa, jättäen huomiotta kysymyksen toisen osan, joka liittyy selviytymiseen odottamattomista muutoksista. Tämä voi heikentää tutkimustulosten yleistettävyyttä, koska vastaukset eivät välttämättä heijasta oppilaiden kokonaisvaltaista näkemystä resilienssistä, vaan pikemminkin heidän käsityksiään koulun opetuksen sisällöstä.

On myös tärkeää ottaa huomioon tutkimuksen ajankohta ja konteksti, erityisesti koronapandemian vaikutukset, jotka ovat voineet muokata oppilaiden vastauksia. Koska tutkimusaineisto kerättiin koronaepidemian aikana, on mahdollista, että oppilaiden vastaukset heijastavat erityisesti pandemian aiheuttamia haasteita ja poikkeusolojen vaikutuksia heidän koulunkäyntiinsä ja hyvinvointiinsa. Tämä konteksti voi vaikuttaa siihen, miten tulokset tulkitaan ja yleistetään normaaleihin olosuhteisiin. Pandemian aiheuttamat poikkeusolot ovat saattaneet korostaa tiettyjä teemoja, kuten itsesäätelyn ja mielenterveyden merkitystä, mikä voi olla erityisen ajankohtaista pandemian aikana mutta ei välttämättä yhtä keskeistä muina aikoina. Tämä asettaa haasteita tulosten yleistettävyydelle, sillä ei voida olla varmoja siitä, miten oppilaiden vastaukset olisivat muotoutuneet eri kontekstissa.

5.3 Tutkielman merkitys opettajan työn kannalta ja jatkotutkimus

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että oppilaat kokevat tarvitsevansa enemmän tukea ja opetusta sosiaalisten taitojen, arvojen, itsesäätelyn ja mielenterveyden osalta. Vaikka nämä teemat ovat jo osa nykyistä opetussuunnitelmaa, oppilaiden vastaukset viittaavat siihen, että ne eivät ilmeisesti näy riittävästi heidän päivittäisessä koulunkäynnissään, tai teemat eivät ole riittävästi

sisäistettyjä näkyäkseen heidän arjessaan. Tämä havainto voidaan tulkita kritiikiksi koulua kohtaan ja herättää tarpeen tarkastella, miten näitä teemoja voitaisiin integroida tehokkaammin opetussuunnitelmaan ja tuoda näkyvämmiin esille kouluarjessa.

Jotta koulut voivat tehokkaasti tukea oppilaiden resilienssiä, on tärkeää, että opettajilla on riittävät tiedot ja taidot tukea oppilaita näissä asioissa. Tämä herättää tarpeen panostaa opettajien jatkuvaan koulutukseen erityisesti resilienssiä tukevien pedagogisten menetelmien ja sosiaalisten taitojen opetuksen osalta. Opettajien tulisi saada koulutusta siitä, miten he voivat edistää oppilaiden resilienssiä kouluyhteisössä. Tämä voisi sisältää koulutusta siitä, miten rakentaa turvallinen ja kannustava oppimisympäristö, tunnistaa oppilaiden sosiaaliset ja emotionaaliset tarpeet sekä tarjota tukea oppilaille, jotka kohtaavat haasteita tai vaikeuksia. Lisäksi opettajille voitaisiin tarjota koulutusta traumainformoidusta pedagogiikasta, joka auttaa heitä ymmärtämään, miten trauma voi vaikuttaa oppilaiden käyttäytymiseen ja oppimiseen, ja miten he voivat tukea näitä oppilaita parhaalla mahdollisella tavalla.

Opettajien roolin merkitys oppilaiden resilienssin kehityksessä on lupaava ja tärkeä jatkotutkimusalue. Tulevissa tutkimuksissa voitaisiin syventyä tarkemmin siihen, miten opettajien käyttämät pedagogiset menetelmät ja heidän vuorovaikutuksensa oppilaiden kanssa vaikuttavat resilienssin kehittymiseen eri koulutusvaiheissa. Esimerkiksi tutkimukset, joissa analysoidaan erilaisten opetusstrategioiden vaikutusta oppilaiden kykyyn kohdata ja selviytyä haasteista, voisivat tarjota arvokasta tietoa siitä, millaisia pedagogisia lähestymistapoja tulisi korostaa. Lisäksi opettajien sosiaalisen ja emotionaalisen tuen roolin tutkiminen olisi keskeistä, sillä tällainen tuki voi olla ratkaisevassa asemassa oppilaiden resilienssin ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Tutkimalla näitä näkökulmia voidaan syventää ymmärrystä siitä, miten koulut ja erityisesti opettajat voivat edistää oppilaiden resilienssin kehittymistä ja valmistaa heitä kohtaamaan elämän moninaiset ja odottamattomat haasteet.

Lähteet

- Ahtiainen, R., Asikainen, M., Heikonen, L., Hienonen, N., Hotulainen, R., Lindfors, P., Lindgren, E., Lintuvuori, M., Kinnunen, J., Koivuhovi, S., Oinas, S., Rimpelä, A., & Vainikainen, M.-P. (2021). *Koulunkäynti, opetus ja hyvinvointi koulu yhteisössä koronaepidemian aikana: Tuloksia syksyn 2020 aineistonkeruusta*. Tampereen yliopisto, Helsingin yliopisto. Haettu osoitteesta <https://www2.helsinki.fi/fi/uutiset/koulutus-kasvatus-ja-oppiminen/koulujen-etaopetuskaytanteissa-eroja-vuorovaikutus-opettajan-kanssa-vahensi-oppilaiden-stressia>
- Ahtiainen, R., Asikainen, M., Heikonen, L., Hienonen, N., Hotulainen, R., Lindfors, P., Lindgren, E., Lintuvuori, M., Oinas, S., Rimpelä, A., & Vainikainen, M.-P. (2020). *Koulunkäynti, opetus ja hyvinvointi koulu yhteisössä koronaepidemian aikana: Ensitulokset*. Haettu osoitteesta https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/141903720/Raportti_ensituloksista_eloku_2020.pdf
- Carver, C. S. (1998). Resilience and Thriving: Issues and Models and Linkages. *Journal of Social Issues*, 54, 245-266. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1540-4560.1998.tb01217.x>
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus
- Masten, A. S. (2014). *Ordinary magic: Resilience in development*. Guilford Press.
- Masten, A. S., & Cicchetti, D. (2016). Resilience in development: Progress and transformation. In D. Cicchetti (Ed.), *Developmental psychopathology: Risk, resilience, and intervention* (3rd ed., pp. 271–333). John Wiley & Sons, Inc. <https://doi.org/10.1002/9781119125556.devpsy406>
- Masten, A. S., & Motti-Stefanidi, F. (2020). Multisystem resilience for children and youth in disaster: *Reflections in the context of COVID-19. Adversity and Resilience Science*, 1(2), 95–106. <https://doi.org/10.1007/s42844-020-00010-w>
- Masten, A. S., Herbers, J. E., Cutuli, J. J., & Laffavor, T. L. (2008). Promoting competence and resilience in the school context. *Professional School Counseling*, 12(2), 76–84.
- Rimpelä, A., Kesanto-Jokipolvi, H., Myöhänen, A., Heikonen, L., Oinas, S., & Ahtiainen, R. (2023). School and class closures and adolescent mental health during the second and

- later waves of the COVID-19 pandemic in Finland: A repeated cross-sectional study. *BMC Public Health*, 23(2434). <https://doi.org/10.1186/s12889-023-17342-8>
- Tamminen, T., Karlsson, L., & Santalahti, P. (2016). Mielenterveyden edistäminen ja ennaltaehkäisy. Teoksessa K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E. Laukkanen, M. Marttunen, K. Puura, & A. Sourander (Toim.), *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria*. Duodecim.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi*. Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Helsinki. Saatavilla: https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Valtioneuvoston julkaisuja. (2020). Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa (Julkaisuja 2020:21). Valtioneuvosto. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162318/VN_2020_21.pdf